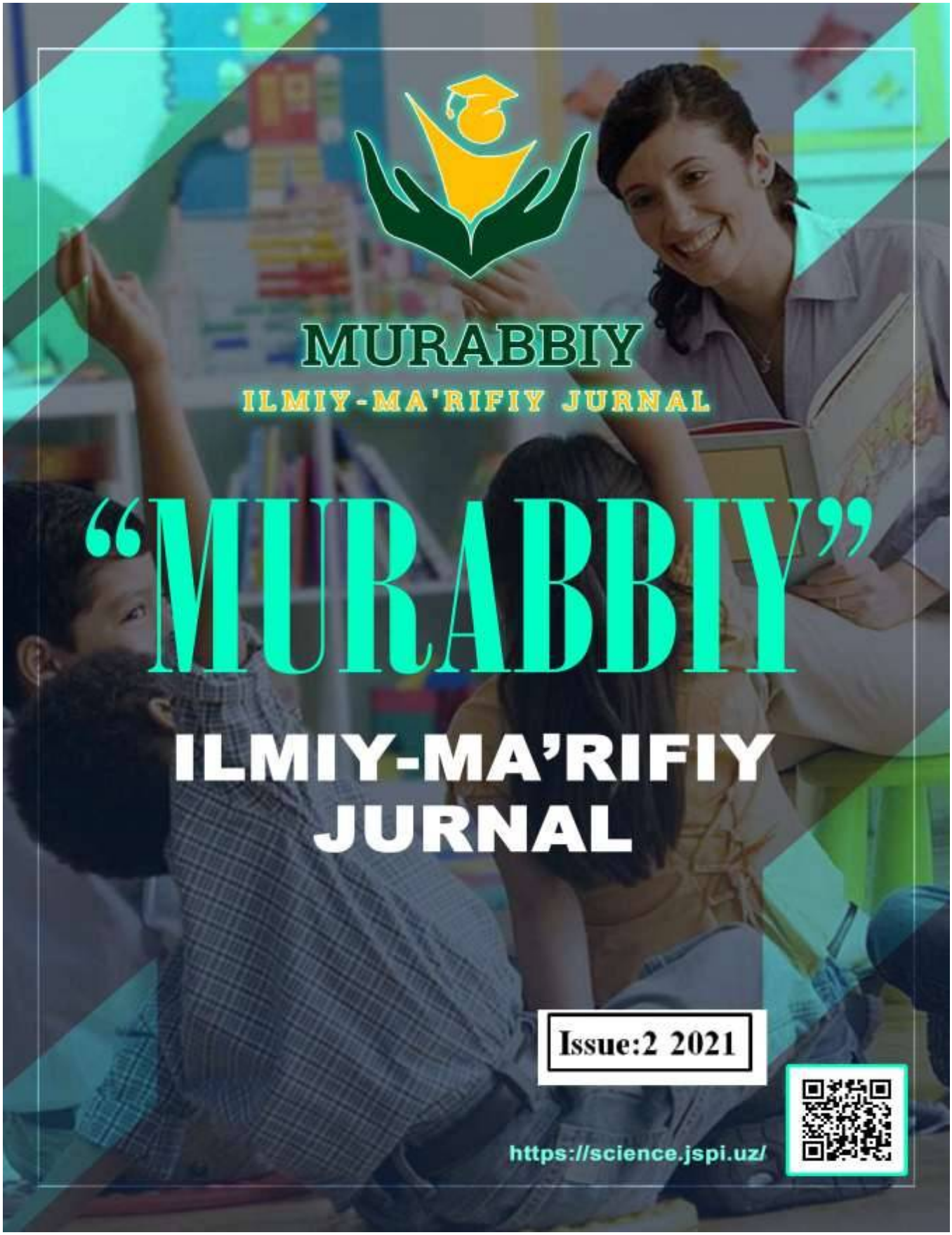
MURABBIY
ILMIY-MA'RIFIY JURNAL
“MURABBIY”
ILMIY-MA’RIFIY
JURNAL
Issue:2 2021
https://science.jspi.uz/

Chief Editor:

S.Nazarkasimov, Doctor of Philosophy (Ph.D) in Sociology, Vice-Rector of Jizzakh State Pedagogical Institute, Uzbekistan

Deputy Chief Editor:

A.Turaev, senior teacher of Jizzakh State Pedagogical Institute, Uzbekistan

Members of the editorial board:

Sh.S.Sharipov - Professor
B.M.Ochilova - Professor
D.Khodjimetova - assistant professor
A.Pardaev - assistant professor
M.N.Khoshimkhonov - assistant professor
A.I.Saidkasimov - assistant professor -
F.K.Akhmedov - assistant professor
B.E.Toshboev - assistant professor
I.N.Akhmedov - PhD
D.Salimova - PhD
N.N.Alimov - assistant professor
M.Saidov - Ph.D.
X.Maxammadiev - teacher

Editorial Representative:

Abrar Turaev
Jizzakh State Pedagogical Institute, Uzbekistan
Phone: +998933091877
e-mail: ijtimoiy2017@mail.ru

ONLINE ELECTRONIC JOURNAL

“Murabbiy” ilmiy-ma’rifiy jurnali

"Mentor" scientific-educational journal

Научно-просветительский журнал "Наставник"

Indexed By:

Google Scholar

Published By:
https://science.jspi.uz/

Jizzakh State Pedagogical Institute, Uzbekistan

MUNDARIJA / CONTENTS / СОДЕРЖАНИЕ

№	MUALLIFLAR/ AUTHORS / АВТОРЫ	MAQOLA NOMI/ ARTICLE TITLE/ НАЗВАНИЕ СТАТЬИ	SAHIFALAR/ PAGES/ СТРАНИЦЫ
1	**Н.А.Шермухамедова**	Даврнинг руҳи ва таълим тизими ислоҳотларининг мутаносиблиги	**4-10**
2	**С.С.Агзамходжаева**	Аёл маънавияти – ҳаёт зийнати	**11-16**
3	**О.М.Ғайбуллаев**	Ёшларда диний бағрикенгликни шакллантиришнинг фалсафий моҳияти	**17-20**
4	**Г.М.Тўраева**	Юксак маънавият маьсулияти	**21-28**
5	**Ф.Б.Файзиева**	Ёшлар кибер ижтимоийлашуви амалий социологик тадқиқот объекти сифатида	**29-32**
6	**Ф.Маматқулов**	Шахс камолотида маънавиятнинг ўрни	**33-38**
7	**А.А.Қамбаров**	Ёшларни маънавий-ахлоқий таҳдидлардан ҳимоя қилишда диний ислоҳотлар масаласи	**39-42**
8	**С.Э.Ибрагимов**	Баркамол авлодни шакллантиришда гўзаллик тушунчасининг ахамияти	**43-47**
9	**И.М.Арзиматова**	Глобаллашувнинг ёшлар маънавий тарбиясига салбий таъсири	**48-51**
10	**G.X.To`rayeva**	Globallashuv sharoitida yoshlarda axborot istemoli madaniyatini shakllantirish va rivojlantirish masalalari	**52-55**
11	**У.Б.Муҳаммадиев**	Маънавий-ахлоқий таҳдидларга қарши курашиш ўзликни англашдадир	**56-60**
12	**Н.Алиматова**	Глобаллашув шароитида ёшлар онгида миллий ғояни шакллантиришда интеллектуал қадриятларнинг роли	**61-65**
13	**S.A. Pilyak**	Analysis of the concept of identity in the context of cultural heritage interpretation	**66-71**
14	**Н.Тангиров**	Ижод жараёнининг фалсафий таҳлили	**72-75**
15	**М.Мамажонова**	Глобаллашув ва маънавий таҳдидларнинг моҳият-мазмуни	**76-78**
16	**Б. Б. Жалолов**	Зардуштийлик таълимоти манбалари таҳлилианализ источников учения зороатризма	**79-82**
17	**Ф.Абдусамадов**	Ёшлар тарбиясида ислом омили	**83-86**
18	**А.А.Абдурахмонов**	Давлат ва жамият бошқарувида ёшлар муаммоларини ҳал қилишнинг устувор йўналишлари	**87-91**
19	**M.Nabiyev**	Globallashuv sharoitida ijtimoiy-ma’naviy qadriyatlarga asoslangan mafkuraviy	**92-96**

		tarbiyaning ahamiyati	
20	**М.Маматмусаева**	Глобаллашув шароитида мафкуравий тарбиянинг ўрни: муаъммо ва ечимлар	**97-101**
21	**H.Davlatova**	Jizzax vohasi tojiklari: an’anaviy turmush tarzi va urf-odatlari	**102-108**
22	**З.Миркомилова**	Глобаллашув: манфаатлар ва зиддиятлар	**109-114**
23	**С.Музаффаров**	Миллий ахборот хавфсизлигини таъминлаш маънавий ҳаётнинг долзарб вазифаси	**115-118**
24	**С.Тоштемирова**	Глобаллашув шароитида маънавиятни шакллантиришда диний бағрикенгликнинг аҳамияти	**119-121**
25	**С.Каримов**	Шахснинг ҳаётий мақсадлари ва уларнинг ижтимоий аҳамияти	**122-124**
26	**А.Э.Зиётова, Э.А.Бозоров**	Глобаллашув шароитида маьнавий-ахлоқий таҳдидларга қарши курашда таълим-тарбия муассасаларининг вазифалари	**125-129**
27	**А.Ш.Эшмуҳаматов, Ж.Хушбақов**	Амир Темур салтанатининг вужудга келиши	**130-133**
28	**А.Пармонов**	Ёшлар ватанпарварлиги - хавфсизлик ва барқарорликни таъминлаш кафолати	**134-140**
29	**П.Қулматов**	Шах маънавиятини шакллантиришда ота-она масъулияти	**141-144**
30	**Ш.Ж.Хашимов, С.Х.Хашимова**	Маънавий глобаллашув, ахборотлашган жамият ва ёшлар тарбияси	**145-148**
31	**А.Холбоев**	Ёш авлодни юксак маънавиятли шахс қилиб тарбиялашнинг назарий – педагогик асослари	**149-154**

БАРКАМОЛ АВЛОДНИ ШАКЛЛАНТИРИШДА ГЎЗАЛЛИК ТУШУНЧАСИНИНГ АХАМИЯТИ

Ибрагимов Солижон Эргашевич, *Қарши муҳандислик–иқтисодиёт институти “Ижтиоий фанлар” кафедраси катта ўқитувчиси*

Аннотация: Мақолада мамлакатимиз истиқлолини, мана шу гўзалликни асраб-авайлаб, тушуниб уни хис қилиб, янада бойитиш тафаккурини ёш авлодда шакллантириш эстетик тарбиянинг вазифаси ҳақида сўз юритилган

Аннотация: В статье рассматривается задача эстетического воспитания по формированию у подрастающего поколения идеи сохранения, понимания, ощущения и приумножения независимости нашей страны, этой красоты.

Resume: The article discusses the problem of aesthetic education in the formation of the younger generation of the idea of preserving, understanding, feeling and increasing the independence of our country, this beauty.

Таянч сўзлар: гўзаллик, нафосатли тарбия, эстетик идеал, комил инсон, озодлик, ёшлар тарбияси

Ключевые слова: красота, тонкое воспитание, эстетический идеал, совершенный человек, свобода, воспитание молодежи.

Key words: beauty, subtle education, aesthetic ideal, perfect person, freedom, education of youth.

Мақолада гўзаллик тушунчаси нафосатшуносликнинг мезоний тушунчаси сифатида ёш авлодни Ватанга мухаббат руҳида тарбиялашдаги ўрни кўрсатилган. Ватан энг олий қадрият экан, Мустақиллик олий гўзалликдир. Мамлакатимиз истиқлолини, мана шу гўзалликни асраб-авайлаб, тушуниб уни хис қилиб, янада бойитиш тафаккурини ёш авлодда шакллантириш эстетик тарбиянинг вазифаси ҳақида сўз юритилган

Маънавий баркамол инсонни шаклланишида гўзаллик тушунчасининг ахамияти каттадир.

Бугун Ўзбекистон ҳуқуқий-демократик давлат, эркин, фуқаролик жамиятини барпо этиш йўлидан бормоқда. Ҳозирда амалга оширилаётган барча ишлар, ишлаб чиқилаётган дастурлар моҳиятан инсонпарвар жамият фуқаросининг тарбияси масаласига қаратилган.

Маълумки, тарбиянинг бош вазифаси инсон борлиғининг камол топтиришдан иборат. Зеро, ҳуқуқий, аҳлоқий, иқтисодий, сиёсий каби қатор тарбия шаклларининг барчасида инсон масаласи ётади.

Нафосатли тарбия жамиятда маънавий муҳитни пайдо қилишга кўмак

берувчи муҳим унсур бўлиб, у инсон дидини шакллантирувчи, ривожлантирувчи ҳамда ана шу орқали инсонни жамият муносабатларига яқинлаштирувчи кучдир.

Нафосатли тарбиянинг вазифаси шундан иборатки, у инсонларни янгиликлар яратишга ундабгина қолмай, айни пайтда уларни нафосат тамойиллари, гўзаллик талаблари асосида ривожлантиришга ўргатади ҳам.

Бугунги кун инсонлардан мақсадлар, туйғулар, ишлар ва фикрлар уйғунлигини ҳамда оламнинг гўзаллиги билан бирга унинг мураккабликларини енгиб ўтишни талаб қилмоқда. Зотан, бу миллий мафкурани шакллантиришдек долзарб вазифани теран ҳис этишда катта аҳамиятга эга. Негаки, «мафкурани шакллантириш жараёнида аввалambор, мамлакатни бугунги ҳаёти, ўтмиши, келажаги, бутун тақдири учун қайғурадиган, Ватан қисматини ўз қисмати деб биладиган кенг жамоатчиликнинг илғор дунёқараш ва тафаккурига асосланиши лозим» дейилиши бежиз эмас.

Нафосатли тарбия инсонда ҳаёт ва санъатдаги гўзалликлардан баҳраманд бўлиш, уларни баҳолай билиш ҳамда ўзи ҳам гўзалликлар яратиш туйғуларини шакллантиришга кўмак беради. Аммо, бу жараён ўз-ўзича эмас, балки бир қатор омиллар ва воситалар иштирокида амалга оширилади. Жумладан, оила, маҳалла, мактабдан ташқари муассасалар (боғча, боғча-гимназиялар), мактаб (академик лицей, касб-ҳунар коллежлари) бадиий-ҳаваскорлик тўгараклари, олий ўқув даргоҳлари, ҳамда жамоалари нафосатли тарбияни шакллантирувчи асосий омиллар бўлиб саналади.

Бугунги кунда миллий ғоя ва миллий мафкура ҳаётий эҳтиёж даражасига кўтарилди. Шундай экан, ҳар бир инсон жамиятда ўз ўрнини билиши, ўзини жамиятнинг ажралмас қисми деб ҳис қилиши лозим. Эндиликда мафкура дунёсида пайдо бўладиган бўшлиқ пировардида жамият, инсон ва мамлакат учун нақадар катта хавф солишини англамоқдамиз. Тарбиянинг нафосатли шакли эса мазкур жараёнларда ёш авлодни гўзаллик ҳақидаги туйғуларини, табиатга бўлган муносабатини, бадиий адабиётга қизиқишини, жамият маънавий ривожидаги янгича қарашларни гўзаллик ва улуғворлик асосида тарбиялашдек долзарб вазифани амалга ошириши билан муҳим аҳамият касб этади.

Инсон диди, ҳис-туйғулари, орзу-умидлари, дунёқарашига яраша гўзалликдан, санъат асаридан баҳра олади ва шу жараёнда унда эстетик ўсиш, ривожланиш, руҳ нафислашуви, дид ўткирлашуви жарёни кечади. Воқеликка эстетик муносабат инсонлардаги буюк неъмат ҳис-туйғу, эстетик дид, эстетик баҳолаш, эстетик фаросат, эстетик идеал, эстетик фикр орқали ифодаланади.

Бугунги кунда миллий ғоя ва миллий мафкура ҳаётий эҳтиёж даражасига кўтарилди. Шундай экан, ҳар бир инсон жамиятда ўз ўрнини билиши, ўзини жамиятнинг ажралмас қисми деб ҳис қилиши лозим. Эндиликда мафкура дунёсида пайдо бўладиган бўшлиқ пировардида жамият, инсон ва мамлакат учун нақадар катта хавф солишини англамоқдамиз. Тарбиянинг нафосатли шакли эса мазкур жараёнларда ёш авлодни гўзаллик ҳақидаги туйғуларини, табиатга бўлган муносабатини, бадиий адабиётга қизиқишини, жамият маънавий ривожидаги янгича қарашларни гўзаллик ва улуғворлик асосида тарбиялашдек долзарб вазифани амалга ошириши билан муҳим аҳамият касб этади.

Эстетик идеал ижтимоий ҳаётдаги ва санъатдаги гўзалликни баҳолаш учун мезон бўлиб хизмат қилади. Эстетик идеал жамиятнинг юксак ва олийжаноб мақсади, келажакда кўзланган ғояси, орзусидир. Бу жараён маданият, санъат ва таълимни ривожлантириш, комил инсонни шакллантириш билан бевосита боғликдир.Ўрта аср тасаввуф илми ва амалиётида хам комиллик ғояси асосий масалалардан бири эди. Бугунги кунда асосий мақсад комил инсон ғоясини кишилар онгига сингдиришдан иборат экан бу маьнавий хаётимизнинг замиригина бўлиб қолмай, эстетик идеал даражасига чикди. Комил инсон ғояси азал-азалдан ҳалқимизнинг эзгу орзуси, маънавиятининг узвий бир қисми бўлиб келган [1,56-б.].

Нафосатшуносликнинг мухим ва асосий категорияларидан бири гўзаллик тушунчасидир. Бу тушунча табиат ходисаларининг ижтимоий хаётнинг, инсон фаолиятининг кишини лаззатлантирадиган, завқ-шавқ берадиган, мехр – мухаббат, эркинлик туйғусини уйғотадиган хамда, предметни хиссий шаклда ўзлаштиришини ифодалайди.

Гўзаллик ижтимоий тарихий ходиса бўлиб, бошқа барча ижтимоий ходисалар каби обьективдир.

Гўзаллик обьекти – хаётнинг ўзи. Инсон -табиатнинг энг гўзал махсули, ақл-заковат, ирода эгаси.

Гўзаллик тушунчаси жуда кенг, кўп қиррали тушунча булиб у нафакат хаётдан завқланишни, балки фидоийликни хам тарбиялайди. Н.Г. Чернишевский ўзининг «Санъатнинг воқеаликка эстетик мунособатлари» асарида шундай ёзади: “кишига ёқадиган нарсалар ичида энг умумий бўлгани, дунёдаги хамма нарсадан кўпроқ ёқадигани-хаётдир; бундан хам энг ёқадигани–кишининг ўзи яхши кўрадиган хаётдир. Бинобарин энг гўзал нарса хаётдир»[2, 23-б.].

Афғонистон озодлиги учун курашган, ижодкор Махмуд Тарзий (1868-1935 й) Гўзаллик- бу биз истиқомат қилаётган дунёдир, агар у хануз гўзал ва

нафис бўлмаган экан, у холда дунёни шундай қилиш бизнинг мухим вазифамиздир. Дунёда энг гўзал нарса бу озодликдир. Уни қандай қилиб бўлса хам қўлга киритишимиз даркор - деган эди [3, 203-б.].

Чернишевский хам, Махмуд Тарзий хам гўзаллик сифатида хаётни айтишар экан, энг гўзал нарса бу озодлик эканини таъкидлашаяпди. Немис шоири, файласуфи Шиллер (1759 – 1805) хам “Гўзаллик инсон озодлигининг рамзи” деб бежизга айтмаган. Туркистон озодлиги учун курашган, советлар даврида қатағонга учраб отиб ташланган шоир Чўлпоннинг “Бинафша” шеърини одайлик:

“Бинафша сенмисан, бинафша сенми,
Кўчада ақчага сотилган?
Бинафша менманми, бинафша менми,
Севгингга қайғуга тутилган?”

Бинафша – дунё бозорида сотилган гўзал Туркистоннинг тимсоли. Ватанпарвар шоир учун Туркистон энг олий гўзалликдир. Аммо, қурқув хукмронлик қилган тузумда факат хаёл гўзалдир:

Хаёл, хаёл …. Ёлғиз хаёл гўзалдир,
Хақиқатнинг кўзларидан қўрқаман….

Демак қорни тўқ, усти бўт бўлиб эркин ва озод эмас экан киши, ўзини англаган инсонга асирликнинг бу “жаннати” татимайди. Навоий бобомиз айтганидек:

Олтин қафас ичра гар қизил гул битса,
Булбулга тикондек ошиён бўлмас эмиш .

Мамлакатимиз мустақилликка эришиб, фуқаролик жамияти барпо этиш сари кетаётган эканмиз, гўзаллик тушунчасининг ахамияти янада ошади. “Агар биз Ўзбекистонимизни дунёга тараннум этмоқчи, унинг қадимий тарихи ва ёруғ келажагини улуғламоқчи, уни авлодлар хотирасида боқий сақламоқчи бўлсак, аввалombор буюк ёзувчиларни, буюк шоирларни, буюк ижодкорларни тарбиялашимиз керак”, деган эдилар Биринчи Президентимиз Ислом Каримов[4, 140-б.]. Буюк ёзувчилар, шоирлар, ижодкорлар гўзаллик улуғланадиган ва уни англайдиган мухитда, юртда, мамлакатда вояга етади.

Хулоса килиб айтганда, Ватан энг олий қадрият экан, Мустақиллик олий гўзалликдир. Мамлакатимиз истиқлолини, мана шу гўзалликни асраб-авайлаб, тушуниб уни хис қилиб, янада бойитиш тафаккурини ёш авлодда шакллантириш эстетик тарбиянинг, қолаверса барча таълим ва тарбия вакилларининг вазифаларидан биридир.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Миллий истиқлол ғояси: асосий тушунча ва тамойиллар. Т., «Ўзбекистон», 2000 й, 56-бет.
2. Э.Юсуров, Ф. Исмоилов. Инсон баркамоллиги. Т., “Ўзбекистон”,1990, 23бет.
3. Хорижий Шарқ халқларининг илғор ижтимоий фалсафий фикрлари тарихи очерклари. Ўзбекистон, “Фан” нашриёти,1971, 263 бет.
4. И.Каримов. Юксак маънавият енгилмас куч. Т., “Маънавият”,2008,140-бет.